

**БОГДАН ГАВРИЛІВ – НАУКОВЕЦЬ,
ІСТОРИК-КРАЄЗНАВЕЦЬ, ПЕДАГОГ**

Кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Богдан Михайлович Гаврилів – відомий на Івано-Франківщині краєзнавець, визнаний фахівець з історії галицького краєзнавства, музеєзнавства і пам'яткознавства, який успішно займається науково-педагогічною та громадською діяльністю, відзначив свій 70-літній ювілей.

Народився Б.Гаврилів 1 грудня 1943 р. у приміському с. Опришівці (нині – м. Івано-Франківськ) у багатодітній родині службовця. Ще під час навчання в місцевій і середній школах у сусідньому с. Чернівці пробудився в майбутнього історика інтерес до минулого рідного краю. Одночасно було захоплення й художньою літературою, переважно історичними романами. Юнак мріяв мати власну бібліотеку, але в багатодітній сім'ї наймолодшому для цього завжди бракувало коштів. Юнацькі роки Б.Гавриліва припадають на період так званого післявоєнного соціалістичного будівництва. Через сімейні обставини в останній рік десятирічки навчався у вечірній школі робітничої молоді, яку закінчив у 1960 р. Водночас працював підсобним робітником на будівництві, а пізніше – навчання в профтехучилищі на токаря, служба у військово-морському флоті, звідки його навіть направляли у військово-училище. Але мрія про подальше навчання, зокрема на історичному факультеті, ніколи не залишала допитливого хлопця.

У серпні 1965 р. Б.Гаврилів, ще будучи у військовому мундирі, вступив на навчання на історичний факультет Івано-Франківського педагогічного інституту. Набутий після середньої школи 5-річний нелегкий життєвий досвід став у пригоді йому під час навчання у вузі, де він, завдяки своїй працьовитості та старанності, привернув увагу студентського активу й ректорату. Уже на другому курсі Б.Гаврилів стає членом інститутського профкому та головою студентського наукового товариства, бере активну участь у роботі наукового історичного гуртка, яким керував доцент Я.Мельничук. З науковими повідомленнями Б.Гаврилів успішно виступав на республіканських і всесоюзній студентських наукових конференціях, де був навіть переможцем у 1969 р. республіканського конкурсу на кращу студентську наукову роботу з відповідною рекомендацією та запрошенням в аспірантуру Київського університету.

Але в період тоталітарної системи, коли завершувалася так звана “хрущовська відлига”, стати йому молодим ученим з Галичини не судилося. Більше того, Комітет держбезпеки в м. Івано-Франківськ завів на випускника історичного факультету Б.Гавриліва персональну справу. Причиною такого переслідування та наступного звинувачення став письмовий донос у КДБ кількох студенток з інформацією про “націоналістичні погляди” однокурсника, що надмірно захоплювався минулим України. Він прилюдно обізвав шовіністично настроєну студентку-росіянку “москалькою”. Як наслідок, Б.Гавриліва звинуватили в “націоналістичних та аполітичних висловлюваннях”, позбавили диплома з відзнакою, направлення в аспірантуру й навіть місця праці в м. Івано-Франківськ, де він постійно проживав. У 1970-х рр. Б.Гаврилів опинився на педагогічній роботі в Горохолинській середній школі Богородчанського району, де організував і керував відомим у районі шкільним патріотичним клубом “Пошук” і сільським краєзнавчим музеєм.

У 1974 р. Б.Гаврилів з труднощами повертається на роботу до м. Івано-Франківськ, де влаштувався працювати на обласній станції юних туристів, вів заняття краєзнавчих гуртків, створив методичний кабінет, а з 1976 р. був запрошений на постійну педагогічну роботу в технічне училище № 1, у якому раніше навчався.

Під час перебування в м. Івано-Франківськ Б.Гаврилів продовжував підтримувати зв'язки з історичним факультетом Педагогічного інституту імені Василя Стефаника, виявляв певні наукові зацікавлення. Тому не випадково 1977 р. з ініціативи тодішнього завідувача кафедри Я.Мельничука та за підтримки ректора професора О.Устенка був запрошений на лаборантську й педагогічну роботу за сумісництвом на історичний факультет, щоправда, з умовою – створити до ювілею інституту музей історії освіти Прикарпаття, який урочисто відкрито в 1980 р. до 40-річчя заснування першого в краї вищого навчального закладу. У тому ж році Б.Гаврилів за

розпорядженням міністра освіти був призначений його завідуючим. На цій посаді він пропрацював до 1990 р. На базі музею та історичного факультету успішно діяв міський народний університет пропаганди пам'яток історії та культури. Водночас Б.Гаврилів зайнявся підготовкою історико-краєзнавчих праць. У 1987 р. в Ужгороді у видавництві “Карпати” опублікував (у співавторстві) свою першу книгу “Маршрутами слави Прикарпаття”, подолавши цілу низку цензурних принижень та інструкцій, які нав'язували комуністичні партійно-ідеологічні догми.

В умовах “горбачовської” перебудови та з початком українського національного відродження стала можливою реабілітація людей, яких раніше підозрювали в нелояльності до радянської влади. Улітку 1990 р. тодішній ректор педінституту професор В.Кононенко запропонував Б.Гавриліву посаду викладача на щойно створеній кафедрі історії України. З великою наполегливістю Б.Гаврилів одним із перших розробив курс лекцій з історії України для студентів неісторичних факультетів та опублікував для них методичні матеріали. Він регулярно виступав з науково-просвітницькими лекціями з проблем “білих плям” історії України та Галичини в освітянських колективах, серед військових. У 1990-х рр. – на початку XXI ст. Б.Гаврилів читав нормативний курс “Історичне краєзнавство і музеєзнавство” на I–II курсах історичного факультету, а також спецкурс “Розвиток історичного краєзнавства в Галичині у XIX – на початку XX ст.” на V курсі.

У 1996 р. Богдан Гаврилів успішно захистив у Чернівецькому університеті кандидатську дисертацію на тему “Розвиток історичного краєзнавства на Прикарпатті у XIX – поч. XX ст.”, яка в наступному році була опублікована окремою монографією під заголовком “Галицьке краєзнавство”. Серед низки навчально-методичних видань Б.Гавриліва привертає увагу посібник “Історичне краєзнавство”, виданий 2001 р. у співавторстві. Відомо, що в умовах радянської партійно-тоталітарної системи історичне краєзнавство як таке, в основному, зводилося лише до вивчення так званих “революційних, бойових і трудових традицій”, а дослідження минулого піддавалися ідеологічній цензурі. Практично тільки в останні роки стала доступною історико-культурна спадщина українських дослідників XIX–XX ст. Другу частину названого посібника склала “Хрестоматія з історичного краєзнавства. Збірник документів та матеріалів”.

Копітка праця Богдана Михайловича на творчій ниві дуже необхідна як для відновлення історичної правди, повернення забутих імен, так і для створення краєзнавства цілісною дисципліною, побудованою на національних концептуальних основах, із чітко вираженими теоретичними й практичними засадами, упровадження вивчення краєзнавства в навчальні програми закладів освіти, виховання серед підростаючого покоління любові до Батьківщини, відчуття причетності до минулого й сьогодення України та відповідальності за долю рідного краю.

Поряд з науково-педагогічною діяльністю Б.Гаврилів проводить значну громадську й науково-дослідну роботу з проблем краєзнавства, зокрема пам'яткознавства й музеєзнавства. У 1996 р. він був обраний головою Івано-Франківської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців, яка має певні організаційні та творчі здобутки, у т. ч. у справі підготовки та публікації більше 100 книг з історії міст і сіл Прикарпаття. У 1997 р. Б.Гавриліву за активну популяризацію історико-культурної спадщини українського народу було присвоєно звання заслуженого працівника культури України. З його ініціативи та в співавторстві були вперше опубліковані книги: “Давній Галич в пам'ятках історії та культури” (1999), “Пам'ятки історії та культури Івано-Франківщини” (2001), “Краєзнавці Прикарпаття” (2002), “Івано-Франківськ у пам'ятках історії та культури” (2001), “Козацтво і Західна Україна” (2012) та ін. Б.Гаврилів є заступником редактора альманаху “Краєзнавець Прикарпаття”, що видається з 2003 р. У 2001 р. Б.Гавриліва було прийнято в дійсні члени історико-філософської секції НТШ.

Б.Гаврилів упродовж кількох десятиліть зібрав цінні краєзнавчі колекції, які успішно використані в експозиціях 15 створених ним музеїв і краєзнавчих кабінетів. Про деякі з них він підготував путівники та методичні рекомендації. Так, у 1991 р. Б.Гаврилів розробив тематику та структуру кабінету історії України на історичному факультеті Прикарпатського університету. Урочисте відкриття кабінету відбулося на початку січня 1992 р. У тому ж році ювіляр опублікував тематико-експозиційний план кабінету в Українському історичному журналі. У наступні роки на історичному факультеті університету було створено кабінети історії українського війська й історії Прикарпаття, Музей кафедри історії України, які функціонують до сьо-

годні, використовуються для поглибленого засвоєння студентами нормативних курсів історії України, виховання серед молоді національної свідомості.

Упродовж 50-річної педагогічної та краєзнавчої діяльності Богдан Гаврилів був ініціатором установа низки пам'ятників, меморіальних дощок. Він доклав зусиль для створення громадських музеїв, зокрема, в Івано-Франківську, де відкрито вищезгаданий Народний музей освіти Прикарпаття (1980), а також музей історії школи та мікрорайону Опришівці (2007), кімнати-музею "Руської трійці" до 200-річчя ювілеїв з дня народження І.Вагилевича та М.Шашкевича у 2011 р. Нині Богдан Михайлович є куратором благодійного фонду для збору коштів на пам'ятник "Руській трійці", який споруджено в центрі м. Івано-Франківськ восени 2013 р.

Дружина, Марія Петрівна, яка закінчила філологічний факультет Івано-Франківського державного педагогічного інституту в 1970 р., "Відмінник народної освіти України", сорок років пропрацювала у загальноосвітніх навчальних закладах Прикарпаття і м. Івано-Франківськ. Як учитель-методист тривалий час керувала шкільними методичними об'єднаннями філологів у навчальних закладах області. У школах, де Марія Петрівна працювала, створювала літературні кабінети, які вважалися кращими в області й Івано-Франківську. У молоді роки постійно брала участь у художній самодіяльності: співала й часто була солісткою педагогічних аматорських хорових колективів. Під час підготовки до друку рукописів Богдана Михайловича здійснювала перше редагування публікацій. Частку своєї праці доклала до оформлення музейних експозицій, кімнат, кабінетів, які створював Богдан Михайлович.

Долаючи життєві труднощі, проблеми зі здоров'ям, Богдан Гаврилів зустрів свій 70-річний ювілей у творчій праці, з оптимізмом і притаманним йому почуттям гумору, знаходиться в руслі наукового й громадського життя краю, користується заслуженим авторитетом серед колег та студентської молоді. Наукова громадськість, колеги і роботі, учні сердечно вітають Богдана Михайловича з ювілеєм, зичать йому міцного здоров'я на багато-багато років, творчої наснаги й нових звершень на ниві історико-краєзнавчої роботи.

Андрій Королько, Ігор Райківський